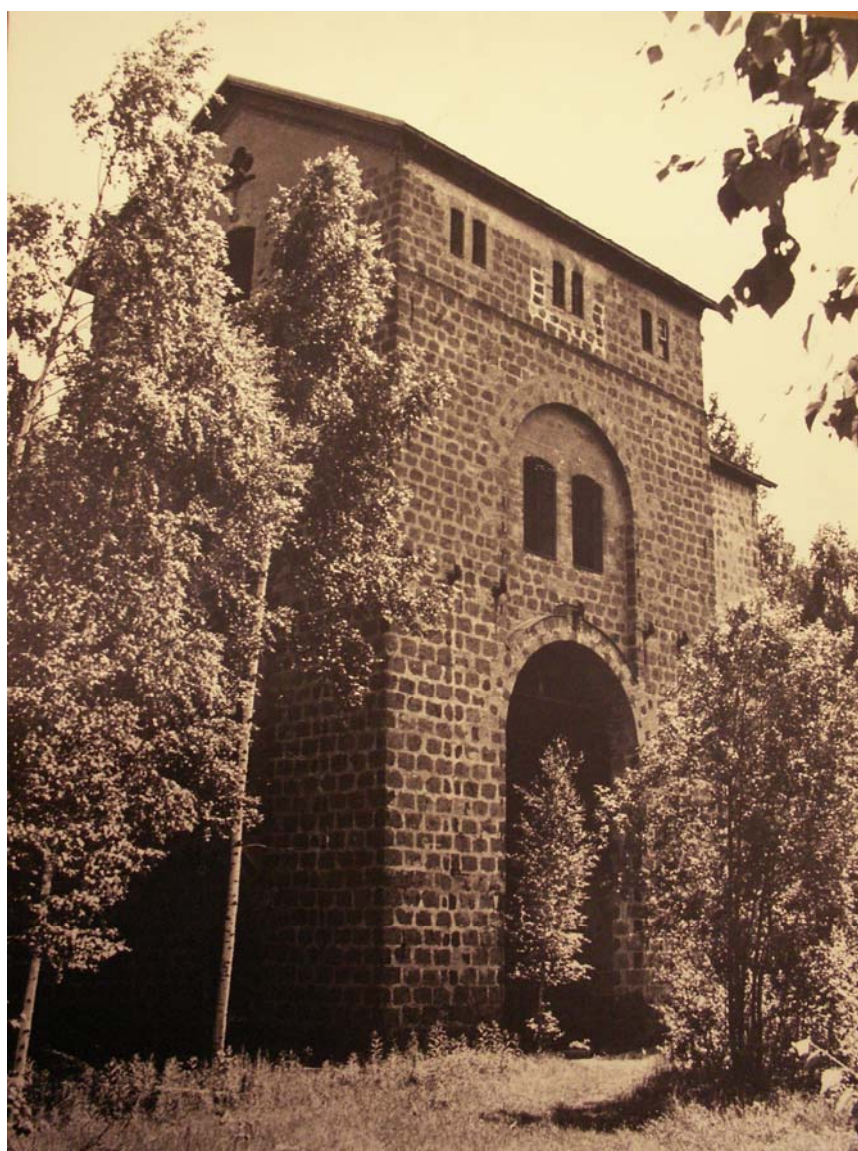

UCBH 2008

Uppsala Centre for Business History

Verksamhetsberättelse

Verksamhetsberättelse för Uppsala Centre for Business History (UCBH) 2008

Undertecknad, föreståndare för Uppsala Centre for Business History (UCBH), avger härmed verksamhetsberättelse för det första verksamhetsåret 2008.

Verksamhetens syfte

Centrum för företagandets historia/Uppsala Centre for Business History (UCBH) har till uppgift att bedriva mångvetenskaplig forskning av högsta internationella kvalitet kring enskilda företags eller företagsgruppers utveckling i deras ekonomiska, sociala och kulturella kontext med syfte att förstå sambanden mellan aktör och institutionell miljö.

UCBH ska vara ett centrum för forskning kring företagandets historia vid Uppsala universitet, men ska också verka på den nationella och internationella forskningsarenan. UCBH kan därigenom komma att utvecklas mot ett mer virtuellt centrum. Att utveckla forskningen inom business history-området har således högsta prioritet, men UCBH har också som mål att förmedla undervisning i business history på akademisk nivå samt genomföra forskningsuppdrag på uppdrag från näringslivet.

UCBH:s verksamhet sker redan från start i direkt samarbete med Stiftelsen för ekonomiskhistorisk och företagshistorisk forskning (EHFF), som är anknuten till Handelshögskolan i Stockholm. Dessa båda forskargrupper driver gemensamma forskningsprojekt samt en gemensam seminarieriserie.

Styrelse, ledning och personal

UCBH:s styrelse är sammansatt av representanter från akademi och näringsliv, vilka inte har något ekonomiskt ansvar för verksamheten men som förväntas:

- ta initiativ till nya projekt och forskningsområden
- utvärdera och ge förslag till utveckling av pågående projekt
- föreslå nya finansiella lösningar
- förmedla kontakter med näringsliv och akademi.

Styrelsen har under året sammanträtt två gånger.

UCBH:s styrelse 2008 har bestått av:

Omslagsbild: Sävenfors bruk, foto: Mats Larsson

Ordinarie:

Mats Kumlien, professor i rätthistoria vid Uppsala universitet
Virpi Havila, professor i företagsekonomi vid Uppsala universitet
Pernilla Jonsson, docent i ekonomisk historia vid Uppsala universitet
Elias Håkansson, doktorand i ekonomisk historia vid Uppsala universitet
Bo Damberg, näringslivsrepresentant
Per Lundberg, näringslivsrepresentant
Erik Hörnell, näringslivsrepresentant

Suppleanter:

Håkan Lindgren, professor i ekonomisk historia vid Handelshögskolan, Stockholm
Henry Ohlsson, professor i nationalekonomi vid Uppsala universitet

Sekreterare:

Sven Jungerhem, Samhällsvetenskapliga fakultetskansliet vid Uppsala universitet

UCBH:s forskningsverksamhet har under året sysselsatt tio personer på hel- eller deltid. Av dessa var fyra doktorander (tre män och en kvinna), fem disputerade forskare (tre kvinnor och två män) samt en professor (man). Professor Mats Larsson har varit UCBH:s föreståndare under 2008. Under året antogs två nya doktorander på externa medel vilka inledde sin forskarutbildning under våren 2008.

För att utveckla UCBH:s verksamhet tillsatte styrelsen vid mötet i februari 2008 en särskild strategigrupp bestående av Mats Larsson (ekonomisk historia), Sven Jungerhem (samhällsvetenskapliga fakultetskansliet), Marianne Dahlén (juridik) och Tom Petersson (ekonomisk historia).

Strategigruppens uppdrag är att:

1. föreslå former för samarbete inom universitet, inom institutioner såväl som mellan institutioner
2. förslå vägar att närma sig grundutbildningen inom olika discipliner med kurser i business history
3. ta fram nya vägar att utveckla den tredje uppgiften, kontakter med näringslivet samt informationsspridning.

Gruppen har under året framför allt inventerat uppslag till integrering av business history i olika utbildningar, inom såväl ekonomisk historia och företagsekonomi som juridik. Gruppen har även arbetet med en State of the art-studie för business history. Eftersom detta arbete liksom kursutveckling och nya vägar för den tredje uppgiften är ett synnerligen långsiktigt projekt kommer strategigruppen att fortsätta sitt arbete även under kommande år.

Seminarier och utlandskontakter

Under 2008 har EHFF/UCBH haft en gemensam seminariereserie vilken sammanlagt haft 18 seminarietillfällen, jämnt fördelade mellan UCBH i Uppsala och EHFF Handelshögskolan i Stockholm. Vid dessa har såväl doktorander som disputerade ventilerat sin forskning.

En viktig tanke bakom bildandet av UCBH var att utöka de internationella kontakterna både genom att ta emot gästforskare och internationella föreläsare och att ordna så att framför allt doktorander kan vara utomlands under en del av sin utbildning.

Under vårterminen 2008 gästades UCBH av professor Maragarita Dritsas från Athens universitet. Hon var under en månad en del av UCBH:s forskningsmiljö och gav även ett seminarium. Under maj 2008 gästades UCBH även av professor Youssef Cassis – från universitetet i Geneve – som får anses som en av de ledande forskarna inom business history i Europa. Han gav ett seminarium kring temat internationella finansiella centra. Båda dessa internationella kontakter möjliggjordes av samarbetet med EHFF och de medel som tilldelats oss från Marcus och Amalia Wallenbergs fond.

Under våren 2008 gästade en doktorand, Göran Bergström, enheten för business history vid Copenhagen Business School. Sammanlagt vistades han under 2007-08 sex månader i denna forskningsmiljö. Besöket finansierades av STINT. Under höstterminen 2008 var Elias Håkansson gästdoktorand vid Bocconi universitetet i Milano, även detta finansierades av STINT.

Insatser på grund- och forskarutbildningen

Sedan tidigare ges vid Ekonomisk-historiska institutionen en B-kurs med titeln Business history, med anknytning till internationellt storföretagande, motsvarande 15 högskolepoäng. Denna gavs under såväl vår- som hösttermin 2008. Under hösten gavs även, i direkt anknytning till finanskrisen, en A-kurs (7,5 högskolepoäng) med titeln Bankkriser – varför då? Eftersom denna inte kunde utannonseras i förväg som brukligt är, kunde den bara ges till studenter som redan var registrerade på någon utbildningslinje. Trots detta och trots den korta anmälningstiden (10 dagar) registrerade sig cirka 40 studenter på kursen. Arbetet har under året också inletts med att skapa forskarkurser med anknytning till såväl finanshistoria som business history.

UCBH:s kontaktnät

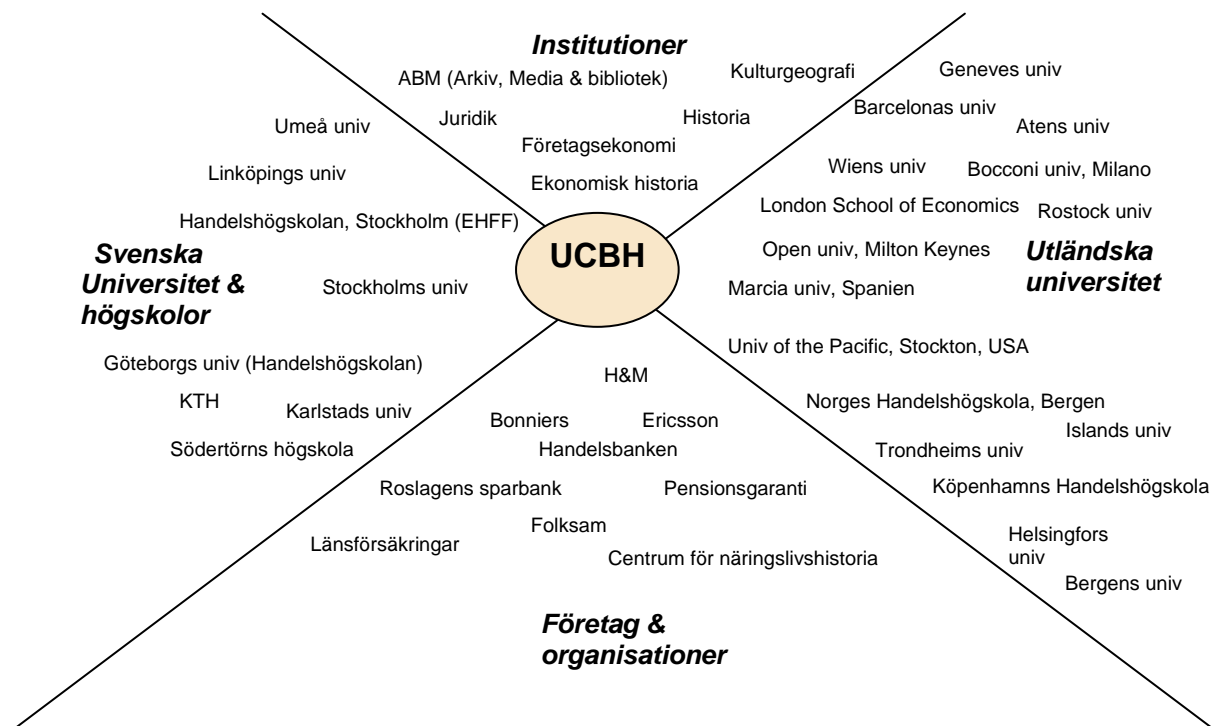
Samarbetet mellan olika institutioner vid Uppsala universitet är utgångspunkten för UCBH:s verksamhet. Genom den kompetens som finns inom olika discipliner skapas förutsättningar för en tvärvetenskapligt baserad utveckling av business history som forskningsområde. För närvarande grundas UCBH på samarbetet mellan sex olika institutioner (se figur 1)

Konkreta forskningssamarbeten finns också med åtta svenska universitet och högskolor vid sidan av Uppsala universitet. Relationen till EHFF intar här en särställning. Verksamheterna är inte bara sammanlänkade genom seminarieverksamheten utan också genom att delar av personalen har anställningar på båda ställena. I slutet av 2007 fick UCBH och EHFF vid Handelshögskolan ett gemensamt anslag på 5 508 000 för att utveckla forskningen i business history. Dessa medel har bland annat använts för att anställa tre forskare på halvtid varav två är placerade vid UCBH. Sedan tidigare har också UCBH:s föreståndare en deltidsanställning vid EHFF. Kontakter med övriga svenska universitet och högskolor utgörs främst av enskilda forskningsprojekt.

UCBH har även omfattande internationella forskningskontakter. Sammanlagt ingår 16 universitet i detta nätverk och då är ett större EU-finansierat projekt oräknat. Dessa forskningssamarbeten domineras av sex nordiska universitet, men utöver dessa finns även forskningskontakter med ett amerikanskt universitet samt med universitet i sju andra europeiska länder. Det mest omfattande av dessa projekt – “The Performance of European Business in the 20th Century” – inkluderar åtta universitet och innefattar en komparativ analys av den långsiktiga vinstutvecklingen inom den europeiska storföretagssektorn.

UCBH:s medarbetare har under året även haft kontakter utanför universitetsvärlden. En viktig del av detta arbete har varit att göra verksamheten känd. Genom lokala, regionala och nationella media har kunskapen om UCBH:s inrättande och verksamhet spridits till allmänheten. En särskild broschyr har även tagits fram för att användas vid kontakter med företag och i samband med konferenser. I december 2008 fick UCBH:s styrelseordförande och föreståndare också möjlighet att presentera verksamheten för Uppsala universitets rektor och områdets vicerektor.

Figur 1. UCBH:s kontakter med näringsliv och akademi

Anm: I figuren återfinns de institutioner, universitet, högskolor, företag och organisationer som UCBH:s medarbetare har forskningssamarbete med.

För ett forskningsområde som business history är kontakter med företag och näringslivsorganisationer av stor betydelse. Under året har UCBH haft forskningskontakter med åtta olika företag. För hälften av dessa har kontakterna utgjorts av uppdrag att skriva ett företags eller en branschs historia (Pensionsgaranti, Roslagens sparbank, Länsförsäkringar och Folksam). Övriga fyra företagskontakter har uppkommit som en konsekvens av samarbetet med Centrum för näringslivshistoria i Bromma (tidigare Stockholms Företagsminnen). Eftersom Centrum för näringslivshistoria är en arkivinstitution för flertalet svenska storföretag och näringslivsorganisationer finns en naturlig kontaktyta med företagen

som UCBH genom samarbetet kunnat dra nytta av. I de projekt som rör H&M, Bonniers, Handelsbanken och Ericsson har UCBH framför allt varit involverat genom intervjuer med företagens företrädare.

Forskningsprojekt vid UCBH

Arbetet med att skapa UCBH inleddes under 2007. Detta innebar bland annat att ett flertal ansökningar om forskningsmedel lämnades till olika tänkbara finansiärer redan innan UCBH:s verksamhet formellt startat.

Genom forskningsmedel från Ridderstads stiftelse och anslag från universitetet för att täcka overheadkostnader, var det möjligt att från 1 januari 2008 anställa en person för post doc-forskning om varumärkeshistoria (se tabell 1). Tjänsten innehas av jur dr Marianne Dahlén som bedriver forskning om varumärkesanvändning inom modeindustrin. Samma anslag finansierar under fem år Christer Ridderstads professur i medieföretagandets historia på halvtid, vilken innehas av Mats Larsson. Under det första året har tre publikationer kommit ut från detta projekt. Arbete har även inletts på en volym om Stockholm som centrum för medieföretagande – vilket ingår som ett delprojekt i forskningsprogrammet ”Stockholms moderna ekonomiska historia efter 1945”.

Genom anslagen från Marcus och Amalia Wallenbergs minnefond har två forskare – Tom Petersson och Peter Hedberg – kunnat anställas på halvtid från 1 juli 2008. Tom Petersson driver inom ramen för denna tjänst projektet om Stockholms moderna ekonomiska historia. Inom ramen för detta forskningsområde publicerades under 2008 en bok där Stockholms position inom olika branscher översiktligt analyserades (Håkan Lindgren & Tom Petersson). Petersson kommer inom projektet att genomföra en analys av Stockholm som finansiellt centrum. Peter Hedbergs forskning är centrerad kring utrikeshandelsfrågor. Genom medel från Marcus och Amalia Wallenbergs minnefond driver Hedberg forskning om hur handelsföretag hanterade risker och osäkerheter under transportrevolutionen. Den andra halvan av sin forskning finansierar han med medel från Jan Wallanders och Tom Hedelius stiftelse för ett nytt projekt från 1 juli 2008 där Sveriges utrikeshandel under mellankrigstiden analyseras utifrån terms of trades förändringar. Bland annat jämförs prisutvecklingen för olika import- och exportvaror. Analysen görs branschvis vilket gör det möjligt att dra slutsatser om ekonomisk tillväxt och strukturell omvandling i samhället.

”Big Business in Sweden in the Post World War II Era” beviljades anslag från Jan Wallanders och Tom Hedelius stiftelse från halvårsskiftet 2007. Förutom UCBH:s medarbetare kommer även forskare från Göteborgs och Linköpings universitet att engageras i detta projekt. Projektet syftar framför allt till att analysera varför Sverige har ett förhållandevis stort antal storföretag medan särskilt antalet medelstora företag är litet. I projektet är det således viktigt att lyfta fram vad som kännetecknar de svenska storföretagen jämfört med små och medelstora företag, men också vad som skiljer de svenska storföretagen från storföretag i andra europeiska länder. Projektet har hittills berört vinstutvecklingen i storföretagssektorn, vilket resulterat i en publikation under 2008 (Riitta Hjerpe & Mats Larsson), samt förekomsten av fusioner bland storföretagen. Sedan april 2008 finns en doktorand i projektet, Knut-Erland Berglund, som studerar utvecklingen av corporate social responsibility (CSR) i svenska företag på den svenska och internationella marknaden.

Tabell 1. Forskningsprojekt vid UCBH 2008

Projekttitel	Anslagsgivare	Samarbetspartner	Period	Anslagsstorlek i kronor	Personal
Medieföretagandets historia, Varumärkeshistoria	Ridderstads stiftelse för Historisk grafisk forskning		jan-08 – dec-12	5 000 000	Mats Larsson, Marianne Dahlén
Två halvtids forskartjänster	Marcus och Amalia Wallenbergs minnesfond	EHFF	juli-08 – juni-11	5 508 000	Tom Petersson Peter Hedberg
Big Business in Sweden in the Post World War II Era	Jan Wallanders och Tom Hedelius Stiftelse	EHFF	juli-07 – juni-11	2 000 000	Mats Larsson Peter Hedberg Knut-Erland Berglund
Regimskiften på den svenska kreditmarknaden under efterkrigstiden; aktörer och institutioner	Jan Wallanders och Tom Hedelius Stiftelse	Ekonomisk historia Göteborgs univ	juli-07 – dec-10	4 568 000	Mats Larsson Tom Petersson Kristina Lilja Maria Axelsson Frida Östman
Affärsbankernas ekonomiska uppbyggnad ett långsiktigt Perspektiv	Jan Wallanders och Tom Hedelius Stiftelse		juli-05 – dec-08	1 063 000	Mats Larsson Kristina Lilja Elias Håkansson
Size Mattered? Sweden's Foreign Trade During the Interwar Years	Jan Wallanders och Tom Hedelius Stiftelse		juli-08 - juni-11	590 000	Peter Hedberg
Tillväxt, tradition och förnyelse. Stockholms moderna ekonomiska historia efter 1945	Olika finansiärer	EHFF	juli-08 - juni-12		Tom Petersson Mats Larsson Jan Ottosson Jonathan Metzger

I projektet ”Regimskiften på den svenska kreditmarknaden under efterkrigstiden, aktörer och institutioner” drivs forskningen i samarbete med ekonomisk-historiska institutionen vid Göteborgs universitet. De första två rapporterna inom projektet behandlar humankapitalet i finanssektorn. I den ena av dessa undersökningar diskuteras förändringen av bank- och finansanställdas kompetens under de senaste 25 åren (Sven Jungerhem och Mats Larsson). I den andra rapporten analyseras kvinnliga karriärvägar inom banksektorn (Maria Axelsson och Tom Petersson). Efter seminariebehandling under våren är förhoppning att dessa båda rapporter kan publiceras tillsammans i bokform. Sedan mars 2008 är Frida Östman engagerad som doktorand inom detta projekt. Hon kommer att forska om institutionell reglering och riskförändring på den svenska småhusfinansieringsmarknaden efter 1945.

Projektet ”Affärsbankernas långsiktiga uppbyggnad” beviljades medel från Jan Wallanders och Tom Hedelius stiftelse redan 2005 och projektet står nu inför sin avslutning. Medlen har

främst använts för att finansiera Elias Håkansson doktorandprojekt om riskhantering hos svenska affärsbanker under 1910- och 20-talen. Håkanssons licentiatavhandling kommer att presenteras under våren 2009. Under våren kommer även arbetet med två andra publikationer att slutföras. Den ena behandlar tillämpning och konsekvenser av kapitaltäckningsregler som infördes genom 1911 års banklag (Elias, Håkansson, Mats Larsson och Kristina Lilja) och den andra behandlar utvecklingen på den svenska finansmarknaden under perioden 1930-45 (Peter Hedberg och Mats Larsson). Forskningen inom detta projekt bygger bland annat på en databas med uppgifter för samtliga svenska affärsbankers resultat- och balansräkningar 1830-2000. När de planerade publikationerna färdigställts inom projektet kommer denna databas att läggas ut på UCBH:s hemsida.

Sammanlagt har cirka 2,4 miljoner kronor av de anslagna projektmedlen (se tabell 1) förbrukats för forskning under 2008.

För flertalet verksamma vid UCBH är finansiering säkrad för forskning fram till halvårsskiftet 2011. Eftersom tre projekt då löper ut samtidigt och dessutom ett större projekt ska avslutas i december 2010 är det emellertid viktigt att redan under 2009 förbereda den fortsatta verksamheten med nya projektansökningar.

Uppsala 5 februari 2009

Mats Larsson

Bilaga 1

UCBH:s personal 2008

Maria Axelsson, fil dr i ekonomisk historia
Knut-Erland Berglund, doktorand i ekonomisk historia
Göran Bergström, doktorand i ekonomisk historia
Marianne Dahlén, jur dr
Peter Hedberg, fil dr i ekonomisk historia
Elias Håkansson, doktorand i ekonomisk historia
Mats Larsson, professor i ekonomisk historia
Kristina Lilja, fil dr i ekonomisk historia
Tom Petersson, docent i ekonomisk historia
Frida Östman, doktorand i ekonomisk historia

UCBH, Publikationer under 2008

Böcker

Lindgren, H. & Petersson, T. (2008) /red/, *Tillväxt & tradition. Perspektiv på Stockholms moderna ekonomiska historia*. Stockholmia förlag, Stockholm.

Bokkapitel

Hjerpe, R. & Larsson, M. (2008). Рост и прибыли шведского и финского бизнеса в XX в (Growth and Profits of Swedish and Finnish Large Business during the 20th century). I *Экономическая история ежегодник*. Moskva

Larsson, M. (2008), Stockholm som centrum för medie- och informationsområdet. I Lindgren, H. & Petersson, T. /red/, *Tillväxt & tradition. Perspektiv på Stockholms moderna ekonomiska historia*. Stockholmia förlag, Stockholm.

Larsson, M., Lindgren, H. & Nyberg, D. (2008). Entrepreneurship and Ownership. The Long-term Viability of the Swedish Bonnier and Wallenberg Family Business Groups. I Fellman, S., Iversen, M. J., Sjögren, H. & Thue, L. /eds/ *Creating Nordic Capitalism. The Business History of a Competitive Periphery*. Palgrave Macmillan.

Larsson, M. & Nyberg, D. (2008), Long-term Ownership Strategies in Family Firms. The Case of Bonniers 1950-1990. I Fellman, S., Kuusterä, A. & Vaara, E., *Historical Perspectives on Corporate Governance. Reflections on Ownership Participation and Different Modes of Organizing*. The Finnish Society of Science and Letters.

Lindgren, H. & Petersson, T. (2008), Stockholm i och efter övergången från industri- till tjänstesamhälle. I Lindgren, H. & Petersson, T. /red/, *Tillväxt & tradition. Perspektiv på Stockholms moderna ekonomiska historia*. Stockholmia förlag, Stockholm.

Petersson, T (2008) "Women, money and the financial revolution. A gender perspective on the development of the Swedish financial system, c1860–1920", i Anne Laurence, Josephine Maltby & Janette Rutterford /eds/., *Women and their money 1700–1950. Essays on women and finance*, Routledge International Studies in Business history, Routledge, London & New York.

Petersson, T. (2008), Huvudkontorens lokalisering. Stockholm som makt- och beslutscentrum för svenskt och internationellt näringsliv. I Lindgren, H. & Petersson, T. /red/, *Tillväxt & tradition. Perspektiv på Stockholms moderna ekonomiska historia*. Stockholmia förlag, Stockholm.

Vetenskapliga artiklar

Hedberg, P. & Håkansson, E. "Did Germany exploit its small trading partners? The Nature of German Interwar and Wartime Trade Policies Reloaded: The Swedish-German case". *The Scandinavian Economic History Review* 2008:3.

Hedberg, P. "Bilateralism and bargaining power. Belligerent Germany and the small country

of Sweden during the 1930s" (*Journal of European Economic History*, accepted January 2008)

Recensioner

Hedberg, P. "Gunnar Richardson, Förtroligt och hemligt: kunglig utrikespolitik och svensk neutralitet under andra världskriget", *Historisk tidskrift*. 2008:3

Hedberg, P. "Birgit Karlsson, Egenintresse eller samhällsintresse. Nazityskland och svensk skogsindustri 1933-1945", *Scandinavian Economic History Review* 2008:3

Larsson, M. (2008). "1700-talets handelsmän". *Företagsminnen nr* 2008:1.

Petersson, T. "Pontus Tallberg red., Regioner i Europa, och Erik Westholm et al, Regionen som vision. Det politiska projektet Stockholm-Mälarenregionen", *Journal of Nordregio*, 2008:4

Petersson, T. "Tom Kärrlander, Malmö diskont – en krisanatomy, och Christer Ericsson, Kapitalets politik och politikens kapital. Högermän, industrimän och patriarker 1890-1985 och Glenn Sjöstrand, Gåvan i Gnosjö. Företagares relationer i ett industriellt distrikt, *Företagsminnen* 2008:4

Petersson, T. "Bo Larsson, De glömda verkstäderna. En studie av två familjeföretag på den uppländska landsbygden ca 1930–2000 och John Kao, Innovation nation. How America is losing its innovation edge, why it matters, and what we can do to get it back", *Företagsminnen* 2008:3.

Konferenspapper

Dahlén, M. "Trade marks in a globalised world around the turn of the century 1900 and 2000". Papper presenterat vid *Nordiska rättshistorikernätverkets (REUNA)* möte i Bergen 13-14 maj 2008.

Dahlén, M. "Copies, competition and the conditions of creativity. The role of intellectual property law in the European fashion industry 1950-2008". Papper presenterat vid *Nordiska rättshistorikernätverkets (REUNA)* möte i Rom 31 november – 4 december 2008.

Larsson, M. & Lönnborg M. "The History of insurance companies in Sweden 1855-2005". Paper given at the *International meeting about the history of insurance industry*, 8-9 May 2008, Madrid.

Lilja, K., Murhem, S. & Ulväng, G., "Reglering av auktionshandel i Sverige under 1700- och 1800-talen." *Svenska Historikermötet* i Lund 24-26 april 2008.

Lilja, K., Murhem, S. & Ulväng, G., "Second-hand furniture fashion. Auction consumption of furniture in Sweden 1690-1850" *The European Social Science History Conference in Lisbon*; Portugal, 26 February - 1 March 2008.

Lilja, K., Murhem, S. & Ulväng, G., "Handel med möbler på auktioner i Stockholm och Enköping med omgivning, 1750-1900.", *Handelshistoriska nätverkets symposium*, Uppsala 7–8 februari 2008.

Bilaga 3

UCBH:s medarbetares akademiska uppdrag 2008

Hedberg, P. Review editor, *Scandinavian Economic History Review* (SEHR) 2008-2011.

Hedberg, P. Redaktionsmedlem, *Historisk Tidskrift*, 2007-.

Larsson, M. Sakkunnig på forskarassistenttjänst i företagsekonomi vid Linköpings universitet.

Larsson, M. Sakkunnig vid tillsättandet av tjänst som Associate Professor i Business History vid Copenhagen Business School.

Larsson, M. Fakultetsopponent på Liselotte Erikssons licentiatavhandling *The Making of the Swedish Life Insurance Market 1855-1914*. Ekonomisk-historiska institutionen, Umeå.

Lilja K. Editorial Secretary, *Scandinavian Economic History Review* (SEHR), 2008-2011.

Lilja K. Medarbetare och kontaktperson inför ”Det svenska ekonomisk-historiska mötet i 5-7 mars 2009”. Pågående arrangemang.

Lilja K. Medarbetare och kontaktperson vid konferensen ”Övergångar mellan historiska handelsformer i Skandinavien under modern tid”, Handelshistoriska nätverkets symposium, Uppsala 7–8 februari 2008.

Petersson T. Ledamot i styrelsen för Svenska Historiska Föreningen samt sammankallande i valberedningen.